

BARNEOMBUDET

Samferdselsdepartementet
Postboks 8010 Dep
0030 OSLO

Deres ref: Vår ref: Saksbeh: Arkivkode: Dato:
 10/00083-2 Janicke Sæther Olsen 008;O;BO 21.3.2010

Høring om datalagring

Det vises til høringsbrev datert 08.01.2010 med forslag til implementering av direktiv om datalagring. Det er uenighet innad i regjeringen om datalagringsdirektivet skal innlemmes i EØS-avtalen grunnet personvernmessige hensyn.

Innledning

Basert på de henvendelser Barneombudet mottar, synes det som om politi og påtalemyndigheten har utfordringer knyttet til det å ivareta barns rettsikkerhet i straffesaker. Men årsaken synes ikke i første rekke å være fraværet av Datalagringsdirektivet. Barneombudet finner derfor ikke grunnlag for å ta stilling til behovet for implementering av Datalagringsdirektivet.

Mandat

Barneombudet skal i henhold til lov og instruks arbeide for at barns behov, rettigheter og interesser blir tatt tilbørlig hensyn til på alle samfunnsområder. Ombudet skal særlig følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt, og at norsk rett samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barnets rettigheter. Ombudet skal av egen tiltak, eller som høringsinstans, ivareta barn sine interesser i samband med planlegging og utredning på alle felter, foreslå tiltak som kan styrke barns rettsikkerhet, med mer. Ombudets mandat er begrenset til barn fyller 18 år.

Momenter i debatten knyttet til Datalagringsdirektivet

- Direktivet skal lagre trafikkdata, ikke innholdet i e-poster og telefonsamtaler.
- Det nye er at tilbyderne pålegges en lagringsplikt, at flere data lagres, at lagringstiden blir lenger og at lagring får et kriminalitetsforebyggende formål.
- Data som kan lagres er trafikkdata, lokaliseringsdata og abonnements/brukerdata som fremkommer ved bruk av elektronisk kommunikasjon som fasttelefoni, e-post, bredbånds- og mobiltelefoni og internettaksess.
- Direktivet innebærer at Tele- og nettleverandører pålegges å lagre trafikk data i 6 til 24 måneder. Teleselskapene lagrer i dag trafikkdata i 3–5 måneder av faktureringshensyn, men IP-logger etter internettbruk kun kan lagres i inntil tre uker.

- Informasjon som lagres skal være tilgjengelig for etterforskning, men direktivet endrer ikke vilkåret for når politiet kan få tilgang til informasjonen.
- Folk flest legger fra seg store mengder elektroniske spor som sammenstilt vil gi store mengder opplysninger om vedkommende. Motstanderne av direktivet påpeker at lagring av disse vil kunne utgjøre en fare for personvernet. Videre påpekes det at ønsket om å øke barns rettsikkerhet mot overgrep kan skje gjennom endring av nasjonal lovgivning, uten innføring av direktivet.
- Organisasjonen ”Stopp datalagringsdirektivet” anfører at direktivet ikke løser utfordringer knyttet til chattesider, skjult identitet og anonymiseringstjenester.
- Kripos anfører at om kort tid vil teleselskapene redusere lagringstiden fordi teknologiske fremskritt effektiviserer faktureringsprosessen. Datalagringsdirektivet, selv «minimumsvarianten» med seks måneders lagring, vil sikre politiet fortsatt tilgang til trafikkdata omtrent på dagens nivå. For internett og IP-logger vil økningen på tilgjengelige data bli dramatisk, fra tre uker til minimum seks måneder.
- Eurojust anfører at politi fra andre land jevnlig overleverer opplysninger til Kripos som er knyttet til overgrepssaker mot barn der nordmenn er involvert, men at plikten til å slette elektroniske spor etter 3 uker fører til at trafikkdata allerede er slettet, og kriminelle går fri.
- For den muligheten politiet har til å sikre bevis og gjennomføre kommunikasjonskontroll vises til høringsdokumentet, jfr. straffeprosesslovens bestemmelser §§203, 210, 215, 216 flg.
- Andre land: Danmark har fullt ut implementert Datalagringsdirektivet, i Finland har direktivet blitt gjennomført gjennom endring i nasjonal lovgivning, i Sverige har ikke direktivet blitt gjennomført og EU kommisjonen har på denne bakgrunn trukket Sverige inn for EF-domstolen. Av EUs medlemstater har alle unntatt Sverige, Irland, Hellas og Østerrike implementert direktivet i nasjonal lovgivning.

Barneombudets vurdering

Barneombudet skal bygge sine vurderinger på hva som er barns beste, jfr.

Barnekonvensjonen artikkel 3. Det er et prinsipielt utgangspunkt for Ombudet, at dersom hensynet til barns beste gjør det nødvendig, må regler om personvern vike. På en del rettsområder har lovgiver tatt hensyn til dette, for eksempel hvor regler om taushetsplikt skal vike for meldeplikt til barnevernet dersom barn utsettes for omsorgssvikt.

Det er et nødvendig og viktig prinsipp at barn har krav på større beskyttelse enn voksne. På generelt grunnlag vil Ombudet være positiv til implementering av regelverk som sikrer barn og unge større rettssikkerhet. I denne saken er Ombudet usikker på om det er mangelen på Datalagringsdirektivet som hindrer politi- og påtalemyndighet i å håndtere saker som omhandler barn.

Barneombudet har startet opp et prosjekt om politi- og påtalemyndighetens håndtering av saker som berører barn. Prosjektet vil avsluttes i juli 2010. Årsaken er at Barneombudet mottar henvendelser som tilsier at påtalemyndigheten henlegger saker som berører barn, at det ikke reises etterforskning ved plutselig dødsfall hos barn, at verdien av barns vitneutsagn vurderes som lav, og at saker som fører frem til dom gir lavere staffeutmåling dersom offeret er barn. Ombudet ønsker å få klarhet i om disse forholdene kan ha sin årsak i holdninger, manglende kompetanse om barn, mangel på ressurser, mangel på bevisvurdering, eller det at vi har et rettssystem som i liten grad er tilrettelagt for å ivareta barn.

Barneombudet ser i likehet med Personvernkommisjonen (NOU 2009:1 Individ og Integritet) ikke bort fra at også trafikkdata er viktig for politiet ved etterforskning og oppklaring av kriminelle handlinger. Samtidig vektlegger Ombudet Personvernkommisjonens anførsler om at det er en reell fare for at pliktmessig lagring av trafikkdata vil resultere i at disse dataene brukes til andre formål, som hver i sær kan være gode, men hvor den samlede bruken kan utgjøre alvorlig trussel mot personvernet, også for barn. Når det i de henvendelsene Ombudet mottar, i tillegg fremstår å være andre grunner enn fravær av Datalagringsdirektivet som er årsak til at politi og påtalemyndighet har utfordringer knyttet til det å ivareta barns rettsikkerhet, finner Ombudet ikke grunnlag for å ta stilling til Datalagringsdirektivet.

Konklusjon

Basert på de henvendelser Barneombudet mottar, synes det som om politi og påtalemyndigheten har en rekke utfordringer knyttet til det å ivareta barns rettsikkerhet i straffesaker. Men årsaken synes ikke først og fremst å ligge i fraværet av Datalagringsdirektivet. Den ensidige fokuseringen på at det er Datalagringsdirektivet alene som skal trygge barn mot seksuelle overgrep synes ut fra dette noe søkt.

Et annet aspekt som Barneombudet ønsker å trekke frem er problemstillingen rundt hvilket samfunn vi ønsker å overlevere til våre barn. Når så tunge aktører som for eksempel Datatilsynet peker på farene for en glidning i retning av et overvåkningssamfunn, uavhengig av de eventuelle positive sidene ved Datalagringsdirektivet, må dette vektlegges.

Barneombudet ønsker også å fokusere på sentrale sider ved barns oppvekstmiljø i denne konteksten, ikke minst barns rett til privatliv og respekt for barns integritet. Disse spørsmålene er store og kompliserte, og Barneombudet finner derfor ikke grunnlag for entydig å konkludere med et barneperspektiv som skulle nødvendiggjøre implementeringen av Datalagringsdirektivet.

Med vennlig hilsen

Knut Haanes
nestleder

Janicke Sæther Olsen
seniorrådgiver